



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Q. Septimii Florentis Tertvlliani Carthaginiensis  
Presbyteri, Opera Qvæ Hactenvs Reperiri Potvervnt  
Omnia**

**Tertullianus, Quintus Septimius Florens**

**Coloniæ Agrippinæ, Anno M. DC. XVII.**

De iudicio Domini.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71872](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71872)

A  
II.  
III.  
IV.  
V.  
VI.  
VII.  
VIII.  
IX.

Deinde celebrat hominis formationem.  
Hinc eius transgressionem, & originale peccatum, ac mortem  
in uniuersum genus humanum inde secutam.  
Porro ad infinitum ueniens, primum agit de iudicio particu-  
lari post mortem singulorum.  
Inde de resurrectione mortuorum Deo non impossibili.  
De aduentu post hoc Domini, & comparatione omnium ad  
Iudicium.  
De uerbis Iudicis ad sua iussa secutos, quod ad perpetuam vi-  
tam euocabit.  
Cum de descriptione Poetica celestis gloria.  
Item de uerbis Iudicis ad impios, quibus flammam addicit per-

petuas.  
Cum simili descriptione gehenna.  
Porro addit quod id olim sancti ceciderint Propheta, & qui  
in Christi passione resurrexerunt.  
Quocirca Iudicis memores mutare vitam omnes admonet.  
Ceterum uidetur huius meminisse Auctor supra lib. 2. aduers.  
Marc. cap. 27. in hac uerba: Iudicem quidem & illum (num-  
pe Deum) esse, iam ostendimus in LIBELLO SYO. Essi  
enim lib. 1. adu. Marc. id argumentum etiam traiecit cap. 25. 26.  
27. & 28. amen non poterit ille Liber inscribi DE IUDICIO,  
quia etiam alia multa de Deo tractat.

E  
X  
XI.  
XII.

# Q. SEPTIMII FLORENTIS TERTULLIANI, CARTHAGI- NIENSIS PRESBYTERI, DE IUDICIO DO- mini Liber.

B  
Cap. I.

**Q**uis mihi turicolae aptabit carmine Musas?  
Et ueni roscas titulabit floribus auras?  
Et si uis que graues maturas messis aristas?  
Quis dabit & tumidas autumnis uitis uuas?  
Quis ueni placidas semper laudabit oliuas?  
Recludet que ipis renouatas fontibus vndas?  
Fronte deique uago cædet de gramine flores?  
Protinus ætherei modulabor limaiis auras.  
Nam mihi luciferas licet contingere Musas,  
Pandere secretas fluviali uerice lymphas:  
Et laxas alio postillas subsideere fyllas.  
Æternæque simul modulabor carmine flammam,  
Vnde mare tumidum, immensa fluctuet unda,  
Quæ uirtus solidas mouetque tremiscere terras,  
Et lux unde nouo præfulserit aurea mundo:  
Quisue hominem læto potuisset fingere limo,  
Vnde genus uacuo potuisset crescere seculo:  
Et que uiuenti populo sit multa cupido,  
Quæue creata malo, moriendi, quæue propago,  
Vnde bonus roseis sit odorque roburque coronis.  
Quid faciat lætis uirius abestlet uuis,  
Et plena tenet stendantur ut hortea culinis,  
Arbor ut in glacie nigris pubescat oliuis.  
Germinalibus quis det uari incrementa uigoris,  
Mollibus & matrem pullosque protegat umbris.  
Omnia nosse bonum que fiat mita cuius reum,  
Ut Dominum liceat per cuncta agnosceret uerum:  
Qui lucem, maria, & cælum, terramque parauit,  
Ornauitque nouum uariato sidere mundum:  
Et pecudes primum, & uolucres, procedere iussit.  
Et dedit aquotes compleri piscibus undas,  
Et fecundatas animabus cogit harenas.  
Talia compositis deducam carmina Musis,  
Atque salutaris exponam fontibus vndas,  
Et lætum placidas uenientem nubibus imbrem,  
Inque animas hominum penitus, uisroque fluentem,  
Excipiat plenis in nostra noualia riuus.

Gen. 1.  
C

Cap. II.

[1] Nunc age, securam uiamque adingere lympham,  
Et celeres uiam amissam reparare per undas  
Si uelit, æternæ & pomas euadere flammæ,  
Ignarusque Dei, uenturique incertus æuis,  
Et potius uenturæ admissi præmia uitæ:  
Hunc unum meminisse Deum, solumque precandam,  
Qui totum in libra posuit sub limine mundum,  
Æternamque manens, semperque futurus in æuum,  
Sæcula cuncta tenens, ante omnia sæcula solus  
Ingenitus, sine sine Deus, sedemque supernam  
Solus habens, solus cælos supereminet altos,  
Omnipotens solus, cui parent omnia rerum:  
Qui sibi complacium hominem formauit in æuumi,  
Pastorem pecudum, & dominum dedit esse ferarum:  
Qui se imone tenuis potuit protendere cælum,  
Et soliliam uerbo potuit suspendere terram,  
Ac dicto citius distinxerat æquoris undam,  
Ac manibus caram dixit fingere formam.  
Atque suam uoluit faciem quoque in effe decoram,  
Spiritusque addidit ueniendi uultibus auras.  
[2] Immemor ille Dei, temere committere tale  
Non ultra monitum quidquam contingeret unum  
Vnde malum sciret patiter dignoscere æquum,  
Protinus illi citum uerit contingere pomam,  
Quanta Deus homini permisit munera mundi?  
Et prædulce sui signauit pignus amoris?  
Iulque dedit uolucrum, pontumque solumque domandum,  
Vt uia & caræ tribuit maudata salutis,

Gen. 1.

Cap. III.

Gen. 1.

Sub ditione dedit terras, animasque uolantum,  
Pennatumque genus, pecudum genus omne ferarum,  
Et genus æquorum, & deformia mostra natantum.  
Sed quoniam primo transgressus crimine legem,  
Iam iam primus homo Domini mandata reliquit:  
Coniuge quæ mala cuncta iustis, morte peribat,  
Peccat que malum commisit femina primum,  
Trangressaque suum decepit lege maritum:  
Eta inducta dolo patefecit limina letho,  
Et sibi cum genere procreauit funera toto.  
Hinc nefas incautum, mors hinc quasi semen in æuumi  
Spargitur: inde magis facinus percipit atrox,  
Atque labor corruptum agerit scitior orbem.  
Callidus hoc zelo serpens dilexit in ipso,  
Inde magis populi accersit commissa malorum,  
Atque nefanda malis pepererunt femina factis.  
[4] Idcirco Domini solus, cui summa potestas,  
Et super læta tenens summi fastigia cæli,  
Altum in præcælis habitans in secula lumen:  
Præsentique memor, quoque præficus ante futuri,  
Progeniem meriti decretum scrutat in æuum:  
Et cunctas animas, tum corpora tardâ gubernans,  
Que ratione mouent hominem, per multa uagantem,  
Ut primum positi membrorum pondera cedunt,  
Terrenique leues resoluas nexibus ibunt,  
Ac proprias capient diuersis partibus oras.  
Alit alias lætis reuocari protinus auris,  
Sensari penitus decreta: ad præmia legis,  
Dum motis iretum reuoluant corpora membris,  
Illuc oculis claudunt præua præmia uisæ.  
Tunc homines prima pensare præmia uisæ  
Incipiunt, erimenque suam culpæque putare,  
Et pennis retinere, procul de morte futuri,  
Iudicijque Dei memores allate pium.  
Expectare suam suorumque ex crimine penam!  
Funditus aut peccorum sine nomine uiuere uitam,  
Incautumque Deo iam surdo fundere fletum.  
[5] An Deus sanis potens, cuius sub lege reguntur  
Omnia, non ualeat post mortem reddere uitam?  
Aut aliquid Domini rerum non posse uidetur?  
Si potuit tenebris pulsus extendere lucem,  
Atque omnem uel subito componere molem,  
Omnia de nihilo quoque uoce potente parare:  
Cur non ex aliquo possit componere, notam,  
Que fuerat quondam, quam fluxerat ante figuram,  
Assimilique sibi iubeat redingere formam?  
Quum sint cuncta Dei reddidit magis omnia tellus:  
Nulla terecet enim quidquid contexerat olim.  
Si quem forte rogis aboleuit flamma sepulchrum,  
Aut aliquem cæcis diffecerit æquor in undis,  
Si cuiusque fame fatiarunt viscera pisces,  
Aut fixere feræ crudelia funera membris,  
Alitibus iacuit rapto corpore sanguis:  
Ultima non Domino sapient sua munera magnâ.  
Apparete Deo uiuos de morte necesse est,  
Relumpitque suis homines adflare figuris.  
Arida sic uacuis redduntur femina terris,  
Et penitus fixis putrescunt mortua fulcis:  
Nomen animatum & hinc reparatis culmus arstis,  
Atque iterum uiuis flauicunt fortia granis,  
Consursumque noue uario edim fænore messes?  
Sidera cuncta cadunt, iterumque renata nitescunt,  
Et dies in densa moritur cum lumine nocte:  
Occidit & iam not rebus mox luce rededit:  
Iamque suis alia atque alia dies surgit ab astris,

F  
Gen. 1.

Cap. IV.

G

Cap. V.

Gen. 1.

H

1. Cor. 15.

Tertulliani Opera.

H h h 3 Solque



TERTIULLI  
OPERA

A  
Cap. VI.  
Matth. 24.

B  
Cap. VII.  
Matth. 24.

C  
Apoc. 4.

D  
Gen. 2.

Solque cadit, splendorifero qui lumine clarus,  
Lux perit vmbato venient vespere mundo;  
Et renouata suo viuat fuligine Phœnix,  
Et sua vox volentis (mirum) post busta resurgit.  
Tempore nuda suis foliis quoque fruticat arbor,  
Pomorumque iterum cutantur geminere rami.  
[ 6 Ad vocem ergo Dei mundo per cuncta tremente,  
Etmoris penitus virtutibus acris alti,  
Tunc fragor insolitus, tunc maxime murmura cœli,  
Adueniente Deo, totius iudice mundi,  
Protinus innuenerunt concurrunt ire ministri,  
Conuallantque Deum cum maiestate superna,  
Angelica in terras descendunt agmina cœlo.  
Omnes, tuba Dei, quibus est diuina facultas,  
Vultibus, & forma virtutis spiritus omnes.  
Igneus his vigor est, rutilantia corpora, cœli  
Vis diuina micat, hinc totus mutatur orbis,  
Hinc trepidans penitus, vel quanta est, terra remugit,  
Parturiens homines, quos reddere iussa decebit.  
Omnes mirantur, turbantur denique, nimbi  
Astraque mota pauent, subitæ virtutis ab alto.  
Sic veniente Deo, sonitus cum voce potentis,  
Omnia continuo ruptis per regna sepulcris,  
Omnis humi, latit effundit habitibus ossa,  
Viuenteque patens populos eructat harena,  
Hærent membra comis, nec dunturque ossa medullis,  
Confectique regunt spirantia corpora nerui,  
Et simul in fuso motantur sanguine venæ,  
Dimissisque cauis, animæ redduntur apertis,  
Organa quæque sua repetunt surgentia parte,  
Proh, miranda fides, 7 hinc omnis pululata aras,  
Pululata antiquo mortuorum puluere turba,  
Matres atque partes repetitæ luce resurgunt,  
Magnanimi iuvenes, pueri, inuapereque puellæ,  
Defunctique semes animis viuentibus addant,  
Infantumque genus resonat vagitibus orbis,  
Tam variæ gentes resonant vagitibus orbis,  
Quæque colunt medi dexero in climate mundi,  
Ophæaque tenent argentis sideris arces.  
Omnia adeft, pauidus hâis cuiusque colonus,  
Rusticus, Atrides postico dia demare regni,  
Pauperibus mixtus, coarctis in agmine diues,  
Alius vbiq; tremor, precibus tunc ingemunt orbis,  
Tendentique manus populi clamore itupescunt.  
[ 8 Ipsæ sedens Dominus, sublimi lumine clarus,  
Aque potens cunctis micat in virtutibus ignis, 2  
Excelloque throno cœlesti sede coruscât,  
Martyribus septus, numero candente virorum,  
Dilectisque suis comitatus vultibus exstat,  
Clara quibus nitens effulgunt corpora stolis,  
Iamque sacerdotes nitidis in vestibus addant,  
Gestantes rutilas insigni fronte coronas;  
Submissique omnes genibus veneranter adorant.  
Hæc, hæc, hæc, sancte Deus, vox omnibus vna est.  
Hic Dominus geminam mandabit siliere plebem,  
Imperat & iuxta numerum discernere prauos,  
Appellans placidis verbis sua iussa sequutos,  
Indutolque iubet, deuicta morte, vigorem,  
Semper inextinctas habitare ad luminis auras,  
Ite per antiquum semper florentia regna,  
Promissas per opes, per semper amœna vires,  
Degerere perpetuam præclaro in corpore vitam.  
[ 9 Est locus Eois Domino dilectus in oris,  
Lux vbi clara, nitens, spiratque salubrior aura,  
Æternusque dies, atque immutabile tempus,  
Est secreta Deo regio, ditissima campis,  
Atque beata nimis, iudæque in cardine sedis.  
Aer lætus ibi, semperque in luce futurus,  
Lenis & aspirans vitalia flamina ventus,  
Omnia fert fecunda, solo prædant, gellus,  
Flores in præcis fragrant, & purpura campis  
Omnia prætulit miscet non vniuida luce,  
Flos alium lætus suo lumine vestit amictus,  
Rosidaque hic multo variantur semine rura,  
Et roseis niuea crispantur floribus arua.  
Nescitur quibus vique locis felicitior aura,  
Que melior specie, vel plus præcellat honore.  
Talia florigeris numquam nascuntur in hortis  
Lilia, nec nostris efflorent calia campis,  
Nec sic nata rubent, mox vt rosa panditur aura,  
Purpura nec Tyrio sic est intincta rubore.  
Gemma coloratis fulget speciosa lapillis.  
[ 10 Inde micet præstant, illinc carbunculus ardet,  
Herboisque vires prægrandis luce smaragdus,  
11 Hic & odoriferis nascuntur cynama virgis,  
Et spisso lætatum folio confagrat amomum.  
Hic ætherigenitum radiantis l' minis aurum,  
Et nemora alta tenent florenti tempore cælum,  
Virentesque gaudent vberissima gemina ramos.

Porrexit similes non illis India lucos,  
Non ita densa leuat in monte cacumina pinus,  
Nec sic ficuloma est vmbra crispata supplebas,  
Nec verius melius floret cum tempore ramus.  
Hic abietes cælo florent in vertice nigrae,  
Æternumque virent solæ sine grandine syluæ,  
Nulla cadunt folia, & nullo flos tempore deficit,  
Flos quoque floret ibi rubens, cum perputa Tarsi,  
Flos hic, credo, rosa est, tubor atque odor acer in ipso,  
Sic foliis speciem præfert, sic spirat odorem,  
Arbos stat cum flore nouo, pulcherrima pomis,  
Vitalem & frugem foliicia robora densant,  
Mella viridanti consistant pinguis canna,  
Lac etiam plenis manat potabile iuis,  
Viram aspirat ibi quidquid pia terra virefcit,  
Et pulcre redolet munus medicabile Creæ.  
Fons illic placidis leui fluit agmine campis,  
Quatuor inde rigant partitas flumina terras,  
Ver puto semper agit vestitus floribus hortus,  
Non frigus variat hi bemi sideris autam,  
Nox ibi nulla, suas defundit astræ tenebras,  
Ineque infidique absumt & dira cupido,  
Excelsusque metus, pulvis de limine curæ,  
Hic malus extorris, dignas exiit in oras,  
Nec vetitos vquam datur huic contingere lucos,  
Illuc præfca fides cœcta in sede quiescit,  
Insistit gaudens æterno in fodere vita,  
Et secuta silus placidis lararum in aruis,  
Semper vifura, semperque in luce futura.  
Hic quicumque pius, æquique bonique colonus,  
Quique Deum meruit sinceramente Tonantem,  
Atque suos coluit sacra pietate parentes,  
Et degit reliquam semper sine crimine vitam,  
Aut in opem fidis opibus solatus amicum est,  
Atque laboranti nimum subuenit egeno,  
Pauperis adiutor, pupillorumque partonus,  
Eruit innocuos, subuenit crimine pressis,  
Hospitiibus largæ tribuit sua pignora mensæ,  
Omnia diuine gessit, pia munera iussit,  
Non alicui nocuit, non vquam aliena cupiuit,  
Illi exultantes diuinis laudibus omnes,  
Horantemque simul referunt ad fidetæ voces,  
Pfallentes Domino celebrant per gaudia gratæ,  
Innocuamque vitam nunciis comitantibus ibunt.  
[ 12 Hæc postquam Dominus felicia dona petegit,  
Et pariter iustus æterna in regna remittit,  
Tum miseranda venit, Iugens sua crimina, turba,  
Effundit gemitus lacrymis arenibus omnes,  
Et sua testa: ut crebris vilitatibus acta.  
Flammam pro meritis, itagnantia tela tremiscunt,  
Corripit angelicus cœtus, prohibetque precant,  
Et prohibet teras clamando fundere voces,  
Sublata venia fundum taciturnum in timore.  
O miseri quoties matellæ cognata vobis,  
Audistis sonitus, vidistis fulguræ cæli,  
Assiduas pluuias, ventorum & grandinis iras  
Experti; quoties nocetique dicitur sereni  
Tempora lætandæ pulchris Dei munera donis,  
Terabant que rose, frugum nec defuit æstas,  
Aut amans varie fundebat mella poma,  
Aspera hiems quamuis glacialis feregit oliuas,  
Cuncta Deus tribuit, bonitas nec defuit ei us,  
Terra Deum tremuit, pontus de voce pependit,  
Et flauis siccas trepidus refugit harenas,  
Et genuit Deum quous per cuncta fateatur,  
Vos miseri Dominum cæli terræque negastis,  
Præconneque Dei (horrendum) sæpe fugastis,  
Et istos patius crudeli cade necastis,  
Et fraus in vobis post erimen semper in hæsit.  
Ergo sementis fructum capictis iniquæ:  
Nescitis esse, Deumque tamen ridere soletis,  
Ibris in tenebris ignis & sulphuris altas,  
Passivi ardentes iultas cruciatibus iras,  
Æternæ Deus ossa iubet descendere poenæ.  
Ire sub ardorem rabidæ sine sine gehennæ,  
Vrgenti molem per stigma torantia flammæ,  
In flammamque iubet conuerti elementa minantem,  
Atque omnem cœli descendere nubibus ignem.  
[ 13 Tunc audis rapido est inclusus tartarus igne,  
Atque procellolis flamma intus fluctuat vndis,  
Totaque vertentes confundit terra fauillas.  
Flammæus est sulcus, dentes vertuntur acuti,  
Omnibus & torrens armabitur igneus annis,  
Impetu tartareo frendent incendia mundo,  
Illuc præcipiti cursu torrentur in æstus,  
Hinc fugiunt, illinc cursu referuntur acuto,  
Obuia sit sicut flammæ fugientibus ira,  
Agnoscunt que suam iam tum de crimine poenam,  
Iamque vaga à nullo tellus possiditæ colono

Æ quo

ADNOTATIONES IACOBI PAMELII IN LIBRVM de Iudicio Domini.

CAP. I.

1. Quis mihi rutilos, &c. ] Caput hoc inscriptum: De quatuor anni temporibus, & mundi totius fabrica. Castigamus vero: maturas mellis aetas, pro: maturat.

CAP. II.

2. Nunc age, &c. ] Capiti huic inscriptionem dedimus: De hominis formatione.

CAP. III.

3. Inmemor ille Dei, &c. ] Titulum huic capiti imposuimus: De hominis transgressione, & peccato originali, ac morte in peccatis transfusa.

CAP. IV.

4. Idcirco Dominus solus, &c. ] Caput hoc inscriptum: De iudicio cuiusque hominis particulari.

CAP. V.

5. An Deus omnipotens, &c. ] Inscriptionem huic capiti fecimus: De resurrectione mortuorum Deo non impossibili. Quam probat exemplis: granorum quae moitua consurgunt, sicuti est 1. Cor. 15. occulus & ortus syderum, diei & noctis, sicuti etiam supra illud de Resurr. carnis cap. 11. & Phoenicis, de qua Isidorus c. 13. nu. 104. 105. & 106. Atque etiam infra ista facienda: alia atque alia dies fargat ab aetris, in voce dies.

CAP. VI.

6. Ad vocem ergo Dei, &c. ] Huic capiti titulum dedimus: De aduentu Domini, & omnium hominum comparatione ad Iudicium.

7. Hinc omnis pullulat aetas, &c. ] Eodem spectat quod subiicit Auctor: pueri, &c.

Infantumque gemens resonat vagitibus orbis. Sed sane haec intelligenda sunt: quod nempe etiam pueri & infantes resurgunt non tamen in eadem aetate, sed iuxta quod Apostolus scribit Ephos. 2. in mensuram aetatis plenitudinis Christi. Quia vultus qui inquit B. August. l. 2. de civitate Dei c. 15. vitam recipiet mensuram corporis, quam vel habuit in veniente, etiam si senex obierit, vel fuerit habiturus, sicut est defunctus. Aetas vero erit illa, ad quam pervenit Christus, circa 30. annos.

CAP. VII.

8. Ipse sedens Dominus, &c. ] Caput hoc inscriptum: De verbis Iudicis ad iustos, quos ad vitam euocabit perpetuam, Accipite vero: exaltas, pro: supereminet. Castigamus autem: nitens effulgent corpora stolis, pro: telis.

CAP. VIII.

9. Est locus Eois Domino dilectus in otis, &c. ] Inscriptionem huic capiti fecimus: Descriptio poetica Paradisi, seu vitae aeternae.

10. Inde nitet Praefatus, &c. ] Appellatur Pluvio Praefatus, sine vii Auctor: Praefatus, & gemmarum viridantium generis, lib. 37. cap. 8. at Praefatus colorem viridum significat. De carbunculo & smatagdo vide supra lib. 2. adu. Marc. c. 10. nu. 64.

11. Hic & odoriferis nascuntur cinnamavirgis, Et spisso latum folio conflagrat amomum, &c. ] Auctorem non modo in ceteris huius capiti, sed maxime in hoc loco videtur imitatus Lactantius carmine de Phoenice, ubi dixit: Cinnama debine, auramque procihi spirantur amomi Congerit. -- De Cinnamo vero, sine Cinnamomo, vide Plinium l. 12. c. 19. De Amomo etiam L. 19. Emodi autem vero virentesque, &c. ramos pro virentesque, sicuti post aliquot linat: Et pulcre redolet munus mendicabile Cretae, pro: pulcre redolet, ubi adlusus ad herbarum Cretensum variis generis, quorum in mediis usus est praecipuus, vixit quod in eis infusa nullum venenatum nascatur animal.

CAP. IX.

12. Haec postquam Dominus, &c. ] Titulum huic capiti fecimus: De verbis Iudicis ad impios ituros in ignem aeternum. Est autem hic vox Tertullianica: generura, pro generatione.

CAP. X.

13. Tunc cauides rapido, &c. ] Caput hoc inscriptum: De ghen

A. Aequoris extremo pressa & sub sine profundo, Qua solenoso radio distemnat orbem, Et qua tranfuso conduntur sidera mundo: Aether gliscit, artus obtrusa luce tenebris, Vicina lectris itignant flammantia riuus. Est natura loci signatis ignea penitis, Infernisque palus candens ardoribus atrox. Innotat horribilis lacinus venale caminis, Aestuatur, & raptum lato de torrice flamma, In torrensca ruens, fluctaque & gurgite sauo, Turbida cenoso fundo miscetur haerena. Huc captiva gemens mittitur turba malorum, A sinu quoque nefas, scelerati corporis agmen. Magnus plangor ibi, luctus solaciate boatu, Et fridor rabidus, viulatus & inde dolentum. Exurgunt flammæque procul, artusque sonori, Ignis inardescit, gemitusque feretur ad auras. Tunc humana, mali pendet commissa, propago, Incipietque suas ad caelum tendere palmas. Et Dominum tunc nosse vobis, quem nosse volebat Antea nos, quom nosse illis foret vilis tempus: Illic quisque lux profitebitur effera vitæ, Inuisa quoque manus, & saeva cunctina mentis. Horrefcetque saeque quæ nomen in pia vitæ, Lum primum qui cumque Deum male senserit ante, Ex vaga mentio collidit numine saxa. Atque cunctiferis signis sacrauerit aras, Et pignuratas simul sine voce figuras, Ac falsitentes veneratus numinis umbras, Et quosque malus seduxit procius errori. Siquis adulter erat, si natos ense carerat, Si raptos graffatus erat, si fideles clientes Distulerat, si mente parum verfasus amica: Sive suas hominum macularat sanguine palmas, Mifereratve lachryola si morte venenum: Aut si vestitus scelerato pectora fuso, Sive malo alterius, lucro & gaudebat iniquo: Admisit quicumque nefas quodcumque malorum: Ingens ardor eum, atque ignis torquet ibi amarus, Suppliciumque dabitur pro peccato sumere cunctis. Plurima sit hominum merentium turba iacabit. [ 14. Hoc quoque olim fatis cecinerit Prophetæ, Flatu & sepe Dei montis dixerit futura, Nemo suas, nisi nemo nemo cheu præbuit aures. Sed Deus omnipotens voluit sua præmia nosci, Atque minas postea per plurima talia legis. Mittendo statuit plures, & verba sonantes Diuina excoitoseque iubet prode sepulchris Secum, quom fradito furetaxat ipse sepulchro. Obstupuer e quidem plures, paratiffie sepulchra, Et ceteris in clara præmorta corpora luce: Miratique pios sermores, dulcia dicta, Ipsa voce suas tendunt ad sidera palmas, Gratanturque Deo, & videri cuncta Christo. Illos non tumulos certum est reperisse silentes, Amplius aut tæra: retineri viscere clausos: 1. Reliquias sed recubat nunc turba cubilibus imis, Ille dies donec, completo tempore, magnus Aduentat. [ 16. Cuncti Dominum iam agnoscite verum, Qui solus facit hanc animam sua cernere lute, Eandemque potest in tartara subdere penitis, Et cui cuncta patet vitæ mortisque potestas. Possit Deum, nam velle fat est, factumque loquendo Implet, & obstanto plane nihil impedit illum. Ille meus solus, cui credo sensibus imis. At quoniam letho cunctus conclaudit omnis, Quicumque hodie, secum putet omnia mente: Atque ideo dum vita iuuat, dum cernite lucens, Dum vitam mutare licet, quam retinuisse auti Obstat incautos, & nescia lumina soluat Vitium ille dies, mortis quæ lege tenetur: Quod petium superest, care inuigilate saluti, Et faciles certique bonum decurrat cursum. Abstergete piis commissa picula facis, Atque vagas nimium mundi vitare procellas: Tum rectas & adite vias, & sancta tenete. Hinc lætis animis prauum depellite crimen, Et concreta diu prolatur pectoris culpa Commisissaque mali abolete nefandas, Aeternique Deum precibus placate utendum. Pessima cuncta bonis cedant mortalia vitium, Et sctitate nouam famulatu sine crimine vitam, Inaspianque bonis vestique afflictere mentes, Laudibus & facies diuinitas redite voca. Sic meliora piis flagrabunt omnia vobis, Sic quoque cælestis capietis munera vitæ, Cumque Deo longum semper videris in ætæm, Aurea fideret cernentes gaudia regni.



A na descriptione. Vbi Tertullianica sunt: facinus penale, & mali pendet commissa, pro exsoluet.

C A P. XI.

14. Hoc quoties olim, &c. ] Incriptionem hinc capiti facimus: Quod olim hæc prædicaverint Prophetæ, & qui cum Christo resurrexerunt.

15. Reliqua sed recubat nunc turba, &c. ] Quomodo similes loci Auctoris addideris ad cap. 6. Apoc. debentur intelligi, vide iter Paradoxæ nostræ Prolegomena.

C A P. XII.

16. Cuncti Dominum iam agnoscite verum, &c. ] Hinc capiti, quod ab hoc hemistichio auspicamur, titulum imposuimus: Ad meliorem vitam metu Iudicii adhortatio. Castigamus vero: sua ceteræ luce, pro suam ceteræ lucem. Et more suo accipit Auctor: quam, pro amestquam quum subicit:

quum terminus ævis, Obruat incautos, & neficia luctina soluat. Vltimus ille dies: ubi in eo quod sequitur, emendamus: mortis quia lege tenetur, pro qui. Incipientes novam periodum ibi: Quod precium superest, caræ inuigilate saluti: quamquam vos Precium, corrupta sit, nisi accipiatur pro precium.

ARGV MNETVM GENESEOS PER IACOBUM PAMELIUM.

PRIMA quatuor Genesis capita Heroico carmine reddidit. Ceterum quamquam olim B. Cypriano in Operum eius Tomo tertio adscribendum putauerimus, interea sententiam mutare perussit Sixtus Senensis, qui Biblioth. sue Sanctæ lib. 4. Tertulliano adscribit Sodomam librum sequentem, qui haud dubie eiusdem cum hoc Auctoris est; maxime quam stylus magis sit Tertullianicus quam Cyprianicus, & nusquam B. Cypriano inter Poetas Christianos nominetur, præterquam a Fabricio, qui primus in lucem eius nomine adidit. Si quæ interim aliud sentiat, per me licet, dommodo etiam inter Opera Tertullianivirumque opus admittat.

TERTULLIANI OPERA

Q. SEPTIMII FLORENTIS TERTVLLIANI, CARTHAGINIENSIS PRESBYTERI, GENESIS.

Cap. I. Gen. 1.

INCIPIO Dominus caelum terramque creavit: Namque erat informis, fluctu; abscondita tellus; Immensusque Deus super aquora vasta meabat, Dum chaos & nigra fuscabant cuncta tenebra, Has dum disungi iussit de cardine, fatat.

Lucifera; & clato nituerunt omnia mundo, Quum Dominus primi complectet facta dici, Condidit albentem nebulis nascentibus axem, Accipit immensus verentia lititora pontus, Multiplices rapiens validis cum tractibus amnes, Tertia lux faciem terrarum fulva retextit, At da mox posito narratur nomine terra, Floræ ventosis conflurgunt germina campis, Pomiferaeque sinul procurant brachia rami, Quarta dies generat solis cum lampade lunam, Et stellæ tremulo radiantes lumine fingit, Hæc elementa dedit subiecto insignia mundo, Tempora quæ doceant varios mutanda per ortus, At quinta accipit liquentia flumina pisces, Et volucres varias suspendunt aere pennas, Sexta prægelidos in spiras lubricat angues, Quæ drupedumque greges toros diffundit in agros; Cunctaque multiplici mandavit crescere passim Germine, & immensis errare & pascere terris, Hæc vbi constituit diuina potentia iussu, Rectorem insipientis mundanis defore rebus, Hæc memorat: Nostrius hominem faciamus ad vnguem Vultibus adsimilem, toto qui regnet in orbe, Et licet hunc vno possit componere verbo, Ipsæ tamen sancta dignatus dicere dextera, Inspirat brucum diuino à pectore pectus.

Cap. II. Gen. 2.

Quem postquam effigie formatum ceu sua, vidit, Metu solim mordaces solatere curat, Illicet irriguo perfundit lumina somno, Mollius vè vultu formetur femina costa, Atque artus mixtu gemino substantia firmet, Inditur & nomen vitæ, quod dicitur Eua, Quæ propter nari linquunt de more parentes, Coniugibusque suis postis cum sedibus hærent, Septima, quando Deus factorum sine quæcui, Sacra statuens venturi gaudia seculi: Illicet exhibitis animantium ex ordine turbis, Virum cunctis nomen quod permanet, indit, Adami à Domino donata prudentia solers, Quem Deus alloquitur, iunctam dignatur & Euan: Crescite multitudine ventura in tempora partu, Vt solus & plena vestro sint germine terra: Hæc deique mei, variis decerpente fructus, Quos nemora & pinguis redunt de cespite campi, Hæc vbi differunt, læta Paradisus in aula Instruit, primique aspectat lumina solis, Gignitur hæc inter, pomis lethalibus arbor, Coniunctum generans vitæ mortisque saporem, Adibus in mediis puro fluit agmine flumen, Quod rigat infignes liquidis de fluctibus ortus, Quadrisinfolque fecat, vndante ex fonte meatus, Pison auriferis prædiues fluctuat vndis,

Conspiciatque teris rauco de guttigit gemmas; Præfatus hinc nomen, illi est ca bunculus adens, Perfpicuusque vadis terram prælabit Eulat, Post hunc Æthiops Genæ adlapsus opinat, Tertius est Tigris, Euphrati adiunctus ameno, Assyriam celeri discretim flumine sulcas, Hic postus custos Adamus cum coniugè fida, Atque opifex, tali formatur voce Tonantis: Ne trepidate simul licitos præceptere fructus, Quos nemus intosum ramo frondente creauit; Solliciti ne forte malum noxale legatis, Quod viret ex gemino discretæ ad munia succo, Nec minus interea cacos nox alta tenebat, Ac modo formatos nec vestis taxaret arbus. [ Has inter sedes, & bacis miribus ortus, Spumens asturo vincens animalia sensu, Serpebat tacite spiris frigentibus anguis; Liuida mordaci volucres mendacia sensu, Fœminio tentat sub pectore mollia corda: Dic mihi cur metus felicia germina mali? Numquid poma Deus non omnia nota sacrauit? E que si studeas mellitos carpere vitibus, Aureus astrigero remaneat caridine mundus, Illa n'gat, veritoseque timet contingere ramos; Sed tamen infimo vinctur pectora scailu, Illicet vni nivo iam initia dente momordit, Adfulsit nulla maculatum dube serenum, Tum sapor illecebram mellitis faucibus indens, Compulit & insucto minus de ferre marito, Quod simul ac sumptis, dextera nocte nitentes Emicuere oculi, mundo splendente, sereni, Ergo vbi nudatum prospexit corpus vtreque, Quumque pendenda vident, ficulis frondibus umbrant, Forre sub occiduo Domini iam lumine solis Agnosunt, fontem, trepidi que ad deua tendunt, Tum Dominus celi in caelum compellat & danum: Dic vbi nunc regas? Respondit talia supplex: O Domine, adfatus patido sub corde tremulo Magne tuos, nudatusque metu frigente fatigot, Tum Dominus: Quis poma dedit noxalia vobis? Tradidit hæc mulier, dum dicit lumina prompium Candenti perfusa die, liquidumque serenum Adfulsisse sibi, solemque & sidera cæli, Protinus ira Dei turbatam terreat Euan, Auctorem veriti dum querit maximus acti, Illa sub hæc pandit: Serpentis ista loquentis Accipi, fallente dolo, blandoque rogatu, Nam sua viperis intexens verba venenis, Hæc mihi præ cunctis narravit dulcia pomis, Illicet omnipotens condennat gesta draconis, Præcipiens cunctis inuisum videri monstrum, Pectore mox fuso prorepere, sum sola morsu Mandare; mansuro quæcunque in tempora bello, Humanos inter sensus, ipsamque labantem, Vertere vt abiecto pronus post erui a vitorum Serperet, vt calcer dum labens comminus inlita, Fœmina fraudigeris misere decepta loquelis,

Præci.